

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

כתב השר"ע⁴, שאם נפלה מפולת במקום שמצויים שם אנשים, ויש ספק אם ישנו אדם תחת האבנים או שאין שם אדם, ואפילו על הצד שיש שם אדם יש ספק שאולי הוא כבר מת, מותר לפנות משם את האבנים, אף שזה כרוך בחילול שבת מדאורייתא⁵.

ומבואר, שמותר לחלל שבת עבור ספק פיקוח נפש ואפילו יש במקרה זה כמה ספיקות ויש כמה צדדים שזה יהיה חילול שבת לחינם, בכ"ז מותר.

אמנם ודאי צריך שיהיה הספק מבוסס, דהיינו שאין זו המצאה לחשוב שאולי יש כאן פיקוח נפש, אלא שיש כאן צד ברור של פיקוח נפש. וכמו במקרה שדיבר עליו השר"ע, שמצויים אנשים במקום זה אלא שאין אנו יודעים אם עכשיו היה כאן אדם שלא הצליח לברוח או לא, וכשיש ספק כזה ואפילו כמה ספיקות צריך לחלל את השבת עבור זה.

שמעתי על מקרה של פיקוח נפש ורצתי להציל תוך כדי חילול שבת, ולבסוף התברר שכבר הגיעו למקום אנשי הצלה ולא הייתי נצרך שם, האם נחשב לי הדבר כחילול שבת?

כתב השר"ע⁶, "אמדהו (פי' התבוננו במחלתו ושיערו) הרופאים שצריך גרוגרת אחת ורצו

האם מותר לחלל שבת עבור חולה?

הדין בטיפול בחולה בשבת מתחלק לב' חלקים. א' כשהמצב הוא בגדר "פיקוח נפש", ב' כשהמצב אינו בגדר פיקוח נפש. ראשית נבאר את החלק הראשון.

הגמרא במסכת יומא¹ מביאה את הפסוק "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם", ודורשת מזה: שרק מתי שמתקיים "וחי בהם" צריך לשמור את חוקות ומשפטי התורה, אבל כשיש חשש לחיי אדם אין צריך לשמור את חוקות ומשפטי התורה².

ומשום כך אין איסור כלל בחילול שבת עבור חולה שיש בו חשש פיקוח נפש, ואדרבה דבר זה מצוה הוא לעשותו³. וכל מה שאפשר לעשות עבור החולה מותר, בין אם השפעת הטיפול תהיה ניכרת בשבת עצמה בין אם תהיה ניכרת רק לאחר השבת, אם הדבר יכול לייצב או לשפר את מצבו של החולה צריך לבצעו אפילו תוך כדי חילול שבת. ואף אין הבדל בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן.

האם מותר לחלל שבת במקרה של ספק פיקוח נפש?

¹ דף פ"ה ע"ב.

² אמנם בג' עבירות חמורות "עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות דמים" צריך האדם למסור את נפשו ולא לעבור עליהם.

³ שר"ע סימן שכ"ח סעיף ב'.

⁴ סימן שכ"ט סעיף ג'.

⁵ דבר זה באמת צריך ביאור למה יש בפינוי האבנים איסור דאורייתא, אמנם אין כאן המקום לדון בזה.

⁶ סימן שכ"ח סעיף ט"ו.

עשרה והביאו לו כל אחד גרוגרת, כולם פטורים, ויש להם שכר טוב מאת ה' אפילו הבריא בראשונה". פירוש – הרופאים התבוננו במחלתו של אדם זה ושיערו שהוא צריך גרוגרת (- תאנה) אחת בשביל להבריא, ורצו עשרה אנשים להביא לו גרוגרת תוך כדי חילול שבת [כגון שהביאו דרך רשות הרבים, או שהוצרכו לתלוש את התאנה מהעץ], וכשהביאו לו כולם את התאנה התברר שכבר קדם אחד והביא לו תאנה והוא אכל אותה והבריא, וא"כ יצא שתשעה אנשים חיללו שבת ללא צורך. וכתב על זה השו"ע שלא רק שהם פטורים אלא שכל אחד יקבל שכר טוב מאת ה' על מחשבתו הטובה שרצה למהר להציל.

אמנם כתב המ"ב⁷, שכל זה דווקא באופן שכל אחד חשב שהוא יוכל להקדים ולהביא לחולה את התאנה, ובאופן שהחולי בהול וצריך למהר בשביל זה, שאם לא כך אסור להרבות באנשים בשביל זה.

ולפי זה, אדם שרץ למקרה פיקוח נפש תוך כדי חילול שבת מפני שחשב שהוא יוכל להציל, אפילו אם לבסוף התברר שהוא לא היה נצרך שם כגון שכבר הקדימו אותו או שהחולה הבריא, אין עליו שום עוון ואדרבה יש לו שכר טוב מאת ה' על מחשבתו הטובה להציל חיי אדם.

כשמותר לחלל שבת בשביל פיקוח נפש האם מותר לעשות זאת באופן הרגיל?

צריך כל אדם ללמוד את ההלכות הנוגעות לאופן הפעולה בעת מקרה של פיקוח נפש בשבת, בשביל שאם ח"ו יגיע לידו מקרה כזה הוא יוכל לדעת כיצד לנהוג באופן היותר נכון ע"פ ההלכה. אולם, כל זה לפני שהגיע לידו מקרה של פיקוח נפש, אבל בזמן שהגיע לידו מקרה שאם יתעכב יש חשש שיגיע הדבר לפיקוח נפש, אסור לו בשום אופן להתעכב ע"מ לשאול רב כיצד לנהוג,

אלא צריך לעשות כל מה שיכול אפילו תוך כדי חילולי שבת גמורים בכדי להציל את החולה. וכך כתב השו"ע⁸ "מי שיש לו חולי של סכנה מצווה לחלל עליו את השבת, והזריז הרי זה משובח, והשואל הרי זה שופך דמים". ומוסיף המ"ב⁹ בשם הירושלמי "הנשאל הרי זה מגונה". פירוש – אדם שבא לפניו מקרה של פיקוח נפש, אם הוא מזדרז לטפל בחולה אפילו ע"י חילול שבת הרי זה משובח! אבל אם הוא מתעכב מלטפל בחולה עד שישאל רב כיצד עליו לנהוג, ומשום כך עלול החולה לבוא לידי פיקוח נפש, הרי זה שופך דמים! והירושלמי מוסיף, שאף הרב שבאו לפניו לשאול במקרה כזה הרי זה מגונה, מפני שהיה עליו לדרוש ברבים הלכות פיקוח נפש כדי שאם ח"ו יקרה מקרה ידעו מיד מה לעשות.

במסגרת זו נעמוד רק על כמה כללים בהלכות פיקוח נפש, ועל כל אחד להרחיב ידעתו בזה בפני עצמו.

⁸ סימן שכ"ח סעיף ב.
⁹ ס"ק ו'.

⁷ ס"ק מ', ובביאור הלכה ד"ה ויש.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il